

Healthy Region

Samen gezond, vitaal & ondernemend worden & blijven

Inhoud

De vraag vanuit de gemeente	3
Healthy Ageing – Healthy Region	5
Healthy Region Westerkwartier – Begripsbepaling	6
De aanpak	7
De eerste concrete stappen	12

De vraag vanuit de gemeente

Het rijk heeft zorg- en ondersteuningstaken overgeheveld naar de gemeenten. Dit betreft de jeugdzorg, delen van de AWBZ en de participatiewet. Gemeenten, zo is de gedachte, staan dichterbij de mensen die het betreft en kunnen op maat inspelen op de concrete ondersteuningsvraag.

Dit brengt kansen voor de gemeenten met zich mee. Zij kunnen verschillende beleidsdomeinen met elkaar verbinden, inhoudelijk, maar ook budgettair. Maar dit is niet eenvoudig. Het vraagt om een behoorlijke inspanning, van de gemeenten en de inwoners.

Tegen deze achtergrond heeft de gemeente Zuidhorn een concrete vraag aan de Gebiedscoöperatie Westerkwartier voorgelegd:

De vraag:

Kunnen jullie als Gebiedscoöperatie een bijdrage leveren aan de transformatie binnen de gemeente,

- zowel intern, bij politiek en ambtelijk apparaat → het samenvoegen van domeinen en budgetten) → een andere aanpak → een andere houding → faciliteren → van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'.
- als in de samenleving, bij de burgers en maatschappelijke organisaties → een kanteling in het gedrag → eerst zelf de handen uit de mouwen steken en alleen een beroep doen op de overheid als het vanuit de samenleving echt niet lukt → vragen en behoeften samen oplossen.

Deze vraag sluit aan op de **centrale taakstelling van de Gebiedscoöperatie Westerkwartier**: de integrale gebiedsontwikkeling van het Westerkwartier d.m.v. groene economische activiteiten ten bate van het gebied en zijn bewoners. Op die manier willen we bijdragen aan een vitaliteit, duurzaamheid en gezondheid in het Westerkwartier.

In dit bidboek schetsen we de eerste contouren voor een integrale aanpak waarmee we een antwoord willen geven op de **vraag uit de gemeente** en tegelijk invulling willen geven aan onze **taak als Gebiedscoöperatie**.

We noemen deze aanpak **Healthy Region** – samen gezond worden en blijven.

We willen nagaan of je als Gebiedscoöperatie een Healthy Region kunt realiseren en erachter komen wat dit van ondernemers, burgers en de gemeente vraagt. Hoe pak je dit aan op een manier dat de regio er beter van wordt, zowel in sociaal-maatschappelijk, landschappelijk en economisch opzicht.

Leeswijzer

- ▶ Op dit moment wordt door verschillende organisaties in de provincie gewerkt aan het concept Healthy Ageing. Dit is niet hetzelfde als **Healthy Region**. Op pagina 5 gaan we daarom eerst kort in op de verschillen, maar ook op de relatie tussen Healthy Ageing en **Healthy Region**.
- ▶ Vervolgens geven we op pagina 6 een nadere omschrijving van het domein **Healthy Region**.
- ▶ Daarna beschrijven we de aanpak, zowel voor een pilot in een van de dorpen in de gemeente Zuidhorn, als ook voor de doorontwikkeling binnen de streek. (pagina 7 – 12).
- ▶ Ten slotte gaan we vanaf pagina 12 in op de concrete stappen die we hiervoor in de eerste fase willen uitvoeren.

Healthy Ageing – Healthy Region

Er is een verschil tussen het domein Healthy Ageing (klinisch-medisch-technologisch) en het integrale domein **Healthy Region** (mensen en hun gedrag in hun omgeving)

Healthy Ageing:

Life Sciences / Care & Cure / Food & Nutrition / Klinisch-medische technologie

+

Healthy Lifestyle – brede insteek op dagelijks leven, wonen, werken, onderwijs, recreatie, voeding, bewegen, etc. Hoe voorkom je ongezonde leefstijl? Hoe voorkom je chronische ziekten en aandoeningen door het beïnvloeden van leefstijlfactoren.

→ Gedragsverandering in elke levensfase

+ Nieuwe combinaties tussen ondernemerschap, onderzoek en onderwijs & scholing → nieuwe diensten, producten en concepten, bijvoorbeeld sport en bewegen in combinatie met gezonde voeding, wonen, arbeid, krimp en e-health, zorgtoerisme

Healthy Region:

Gedragsverandering / leerproces (jong en oud / professional en burger)

+ Nieuw ondernemerschap door coöperatie tussen ondernemers, onderwijs&onderzoek, burgers en overheden.

+ Mede verantwoordelijkheid en actieve participatie

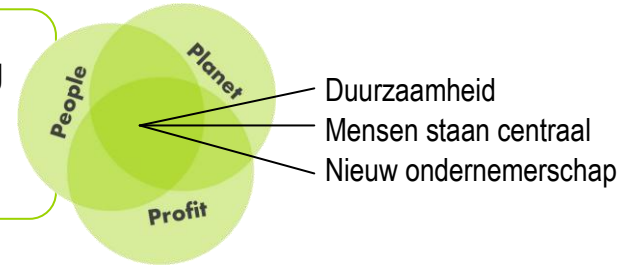
= nieuwe diensten, producten en concepten door cross-over van expertise op gebied van natuur & landschap, voedsel, duurzaamheid, sensortechnologie, water.

Healthy Region heeft niet in eerste instantie betrekking op medische vraagstukken. Het behandelt alle domeinen die een rol spelen voor een gezond leven.

Daarbij wordt voortgebouwd op de maatschappelijke cohesie die in de afgelopen jaren binnen de LAG Westerkwartier is opgebouwd. Op die basis kon de Gebiedscoöperatie ontstaan. We doelen dan zowel op de sociale kwaliteiten in het Westerkwartier als ook op de kwalitatief hoogwaardige leefomgeving, die de randvoorwaarden levert om goed te wonen, te werken en te verblijven.

Healthy Region Westerkwartier – Begripsbepaling

Healthy Region Westerkwartier staat voor een integrale benadering en een verbindende aanpak ter bevordering van gezond leven in de regio

✓ De inhoudelijke focus ligt op

1. Groene leefomgeving
 - leefomgeving ontwerpen (voor vrije toegankelijkheid en gemeenschappelijk gebruik)
 - duurzaam en levensloopbestendig bouwen in het landschap
 - bewegen (in natuur, landschap en openbare ruimte)
 - werken in het groen
2. Duurzaam voedsel / dicht bij huis (ecologische voetafdruk)
 - productie
 - distributie
 - consumptie
3. Gezonde levensstijl
 - bewustwording
 - gedragsverandering
4. Participatie door iedereen die dat kan en wil
 - democratische en coöperatieve werkwijze
 - facilitering vanuit de gemeente
 - betrokkenheid en zelfsturing vanuit de maatschappij

✓ Het doel is:

- Een vitale leefomgeving
- met gezonde bewoners
- in economisch sterke duurzame dorpen / wijken
- met werk voor iedereen die dat kan en/ of wil

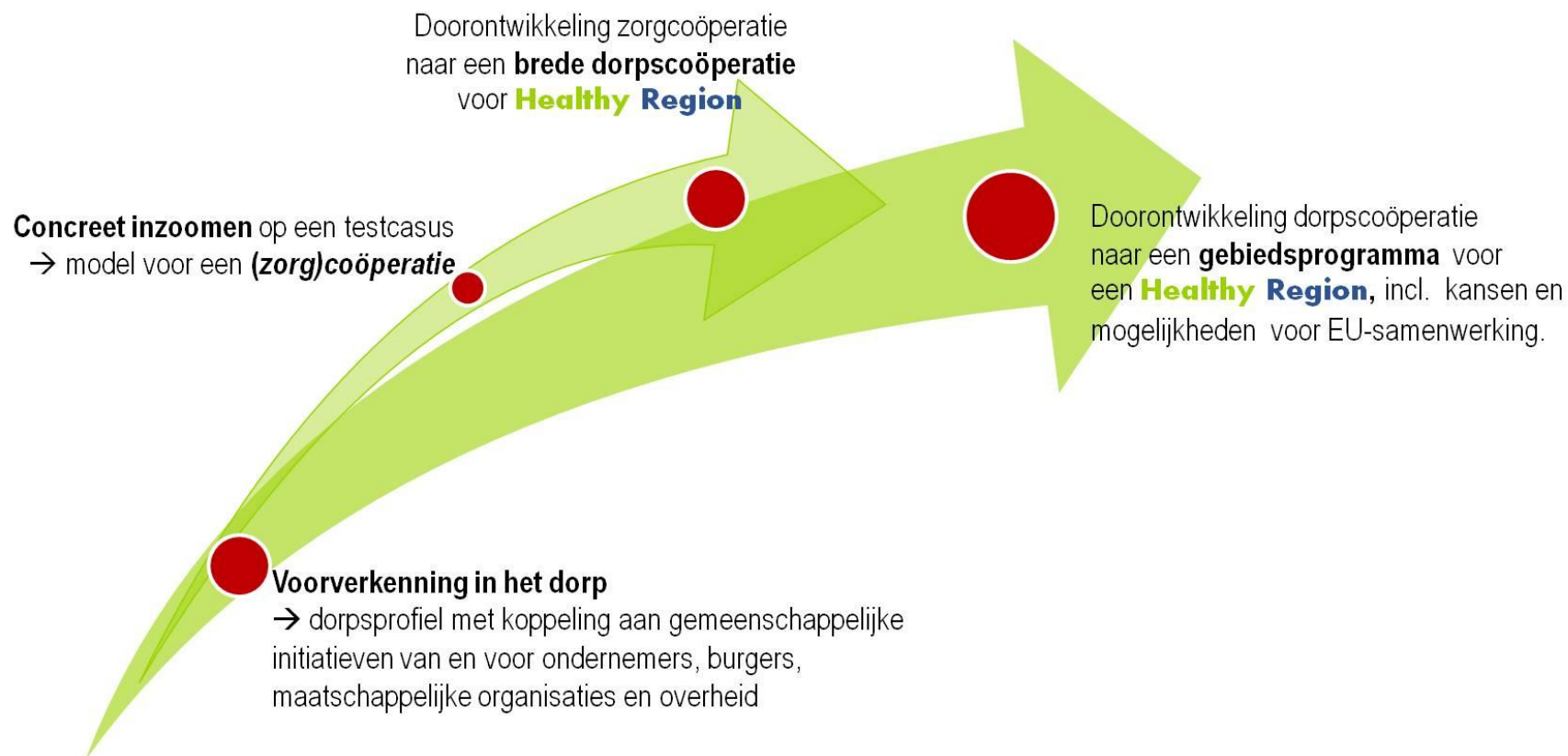
✓ De beoogde output is:

- Een lerende regio → samen een leven lang leren
- nieuw coöperatief (zorg)ondernemerschap
- nieuwe werkgelegenheid

✓ Het Westerkwartier biedt hiervoor

- kwalitatief hoogwaardige woon- en leefomgeving
- toegankelijk landschap en natuur
- kennis over werken in de natuur
- agriproductie
- sociale cohesie

De aanpak

A. Brede voorverkenning

1. De betrokken beleidsdomeinen (natuur & landschap, voedsel, duurzaamheid, sensortechnologie, water) beschrijven: → Welk effect hebben ze op Healthy Region?
2. Wie zijn de stakeholders in de regio per domein?
3. Per beleidsdomein in kaart brengen wat er in een buurt/wijk/dorp aan de orde is → wat staat er op de agenda's? → een scan maken van het sociale, economische, gezondheids-, groene, / duurzaamheids- en onderwijsdomein
4. Wat kunnen de stakeholders bijdragen om Healthy Region te realiseren?
5. Zijn er al plannen? → Wie zijn er mee bezig, zijn er koplopers?
6. Zijn er fondsen/financieringen mogelijk?

Deze voorverkenning moet resulteren in een buurt/wijk/dorpsprofiel inclusief het profiel van de overheidsomgeving. Daarbij moet expliciet worden welke initiatieven door ondernemers, burgers, maatschappelijke organisaties en overheid coöperatief kunnen worden aangepakt.

B. Tegen de brede achtergrond één deelaspect behandelen: Inzoomen op zorg (in de brede betekenis van jeugdzorg / WMO / Werken naar Vermogen) → **Uitwerken voor één specifiek dorp:**

1. Wat is het huidige zorgaanbod?
2. Wat is de gewenste situatie wat betreft het zorgaanbod?
3. Wat is / wie zijn nodig om dit te realiseren?
4. Welke (coöperatieve) structuur kan daarvoor worden opgezet?
5. Wie dragen daaraan op welke wijze bij? (ondernemers, burgers, maatschappelijke organisaties, overheid, onderwijs)
6. Welke verdienmodellen kunnen hiervoor worden uitgewerkt?

Deze deeltuitwerking zou kunnen resulteren in een werkbaar model voor een zorgcoöperatie. 'Coöperatie' heeft hier betrekking op het concept van samenwerken, het hoeft niet per se ook een rechtsvorm te zijn. Het ligt aan de lokale stakeholders hoe ze zich willen organiseren.

C. Deze zorgcoöperatie is niet het eindbeeld.

Vanuit hier gaan we doorontwikkelen naar het integrale domein van **Healthy Region** binnen het voorbeeldorp. Alle aspecten die voor **Healthy Region** een rol spelen worden hierbij betrokken.

De onderdelen B en C samen geven in een concrete casus op dorpsniveau een antwoord op de vraag die de gemeente stelt. Deze stappen laten zien hoe je de transformatie binnen de gemeente kunt realiseren. Ze zijn overdraagbaar naar andere dorpen.

Hoe zou een dorpscoöperatie eruit kunnen zien? – Een fictief voorbeeld

- ✓ Startpunt van de onderneming is dat het voor veel oudere bewoners lastig geworden is om zelf boodschappen te doen, nadat de winkels in het dorp gesloten zijn. Een groep mobiele bewoners heeft daarom een boodschappenservice voor oudere dorpsgenoten opgezet. Diverse ouderen in het dorp maken hiervan gebruik en de bewonersonderneming kan haar onkosten via een bijdrage van haar klanten dekken.
- ✓ Gaandeweg melden zich meer klanten, zoals ouders met een drukke baan. De onderneming groeit en meer mensen in het dorp werken mee. Dat brengt de dorpsondernemers op het idee hun service verder uit te breiden. Zij gaan na welke vragen er verder nog in hun dorp bestaan. In huiskamergesprekken blijkt dat veel ouderen gebruik maken van tafeltje-dekje. Ze zijn er wel tevreden mee, maar het kan volgens hen beter. Sommige van hen willen liever gemeenschappelijk in het dorp eten. Anderen willen hulp bij het onderhoud van hun tuinen en bij hun lichamelijke verzorging en de schoonmaak van hun huis. Een derde groep zou graag op afroep naar de stad worden gereden. Weer anderen hebben zin in gemeenschappelijke uitstapjes.
- ✓ Zo komt een hele lijst aan gevraagde diensten op tafel. De dorpsondernemers inventariseren in de huiskamergesprekken ook wie in het dorp over welke opleidingen en vaardigheden beschikt. Ze koppelen vraag en aanbod en breiden hun onderneming uit met nieuwe diensten.
- ✓ In samenwerking met de gemeente schakelen zij ook werklozen voor stages in, die al doende leren hoe zij zelf een onderneming in hun eigen omgeving op kunnen zetten.
- ✓ Leerlingen en docenten uit een groene school in de buurt komen voor praktijkonderwijs naar het dorp en ondersteunen bij het groenonderhoud.
- ✓ De gemeente stelt een leegstaand schoolgebouw ter beschikking dat wordt ingericht als dorpsrestaurant, waar leerlingen van een ROC komen koken.
- ✓ De gemeente ondersteunt ook actief bij het verkrijgen van eventuele vergunningen en draagt zelf bij door aan de bewonersonderneming opdrachten te verlenen die ze anders zelf had uitgevoerd of aan een externe partij had uitbesteed.
- ✓ Langzaam aan wordt het totale dienstenpakket van de bewonersonderneming steeds breder dan de boodschappenservice en worden zowel aan de vraag- als aan de aanbodkant steeds meer deelnemers erbij betrokken.

D. Parallel aan deel B en C: Doorontwikkeling zorgcoöperatie naar een brede coöperatie voor **Healthy Region** → coöperatief gebiedsprogramma voor Healthy Region uitwerken en voorbereiden voor EU-proposals

1. Aanscherping van resultaten uit deel A: concrete hoofd- en deelvragen formuleren
2. Kansrijke deelprojecten en *lokale* partnerschappen (uitvoeringsklaar) voorbereiden
3. *Regionaal* (SNN-breed) partnerschap bouwen
4. Passende EU-programma's verkennen (bijvoorbeeld INTERREG, ESF)
5. *EU-brede* partnerschappen bouwen

Mogelijke werkpakketten

- Gezond Leven in de regio (anticiperen op, bevorderen en faciliteren van)
- Nieuw ondernemerschap ter verbetering van de levenskwaliteit
- Region branding: Westerkwartier als Healthy Region (Noord Nederland)

Deel D resulteert in een gebiedsprogramma voor **Healthy Region** (Westerkwartier binnen stedelijk veld Groningen): groene allianties voor een vitale leefomgeving met gezonde bewoners in economisch sterke duurzame dorpen / wijken met werk voor iedereen. Daarbij zijn ook de kansen voor EU-samenwerking in kaart gebracht en geconcretiseerd.

De eerste concrete stappen

Wij stellen een stapsgewijze aanpak voor met een pilot in de gemeente Zuidhorn, met de volgende stappen voor de eerste fase:

Wat	Output
<p>Een pilotdorp kiezen</p> <p>Nulmeting</p> <p>Welke taken en opgaven worden in de huidige situatie door wie uitgevoerd</p> <p>Screening van gemeentelijke taken, projecten en programma's (alle afdelingen en sectoren)</p> <p>Analyse van de participatieve en interactieve experimenten in de gemeente</p> <p>Screening van maatschappelijke organisaties: taken en programma's</p> <p>Screening van 'vrijwilligerswerk'</p>	<p>Beschrijving actuele kennisstand + beschrijving en kapitalisering van gemeentelijke opgaven</p> <p>Beschrijving en kapitalisering van maatschappelijke organisaties, hun opgaven</p> <p>Beschrijving en kapitalisering van actueel vrijwilligerswerk</p>
<p>Workshop – Uitkomsten nulmeting delen met alle stakeholders in het dorp en de gemeente</p>	
<p>Trekkers in het dorp</p> <p>Trekkersgroep vormen van een of meerdere bewonersteams, bij voorkeur met vertegenwoordigers van ondernemers, mantelzorgers, mensen met een uitkering, maar natuurlijk ook zo maar mensen die zich willen inzetten. De mensen worden geworven door enerzijds aan te sluiten bij wat er al is en anderzijds andere mensen te verleiden mee te doen die nu nog onvoldoende een bijdrage leveren waardoor je een redelijke afspiegeling krijgt van de bevolking.</p>	

Trekkers trainen

Cursus voor de trekkers “Ik als interviewer” waarbij de deelnemers leren hun eigen visie en doelen te formuleren, met elkaar de vragen voor de huiskamerge-sprekken uit te werken, te regelen hoe en met wie ze gaan interviewen etc. Per team wordt geoefend met het afnemen van interviews, Eerst binnen de groep daarna met de andere groepen en dan de eerste oefen-interviews met burgers.

Startdocument van de trekkersgroep
Wat gaan we doen? Waarom? Wat willen we bereiken? Hoe pakken we het aan?

Workshop – Startdocument delen met alle betrokkenen in dorp en gemeente. Eventueel bijwerken en wederzijdse afspraken maken. Waar en hoe kan de gemeente ondersteunen?

Ontwikkelen

Huis-aan-huis interviews

De teams gaan van deur tot deur interviewen en koppelen dit aan het eind van iedere week terug in een kort overleg waarin gekeken wordt of het onderzoek goed gaat, nog anders moet en een en ander bijgesteld kan worden. Vervolgens worden de teams ondersteund in het analyseren en duiden van de resultaten

Overzicht van lokale thema's. (kennis)vragen, en evt. eerste projectvoorstellen (bijvoorbeeld zorgcoöperatie?)

Lokale thema's en projecten

Welke vragen komen vanuit het dorp? Over welke kennis en expertise beschikken de bewoners? Welke eerste projecten zouden kunnen worden opgezet? Welke externe kennis is daarvoor nodig?

Lokale talenten

Lokaal 'sociogram' uitwerken: aanwezige kennis, competenties en netwerken in het dorp in kaart brengen

Lokaal sociogram

Workshop: tussentijdse resultaten delen met alle betrokkenen in dorp en gemeente. Eventueel bijwerken en wederzijdse afspraken maken. Waar en hoe kan de gemeente ondersteunen?

<p><i>Start uitvoering eerste project(en), zoals eerder besloten</i></p>	
<p><i>Dorpsprogramma</i> Lokale vragen en aanbod matchen en tot integraal programma uitwerken</p>	<p>Lokaal programma</p>
<p><i>Workshop: praktijkervaringen eerste project + lokaal programma delen met alle betrokkenen in dorp en gemeente. Eventueel bijwerken en wederzijdse afspraken maken. Waar en hoe kan de gemeente ondersteunen?</i></p>	
<p>Formaliseren <i>Werkplan</i> maken voor fase van realisering</p>	<p>Lokaal plan van aanpak / ondernemingsplan</p>
<p>Workshop Plan van aanpak / ondernemingsplan delen met alle betrokkenen in dorp en gemeente. Eventueel bijwerken en wederzijdse afspraken maken. Waar en hoe kan de gemeente ondersteunen?</p>	
<p>Start uitvoering conform plan van aanpak</p>	

Healthy Region

Samen gezond, vitaal & ondernemend worden & blijven

Gebiedscoöperatie Westerkwartier